קים לי בנפשאי דידענא טפי אבל תולה בדעת יונו אימא לא ואי תנא תולה בדעת יונו דאמר בנקשא תליא מילתא ואנא ידענא לנקושי טפי אבל תולה בדעת עצמו אימא לא צריכא מיתיבי [א]המשחק בקוביא אלו הן המשחקים בפיספסים [ב]ולא בפיספסים בלבד אמרו אלא אפילו קליפי אגוזים וקליפי רימונים ואימתי חזרתן [ג]משישברו את פיספסיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפילו [ד]בחנם לא עבדי מלוה בריבית אחד המלוה ואחד הלוה ואימתי חזרתן [ה]משיקרעו את שטריהן ויחזרו בהן חזרה גמורה אפילו לנכרי לא מוזפי ומפריחי יונים אלו [ו]שממרין את היונים [ז]ולא יונים בלבד אמרו אלא אפילו בהמה חיה ועוף ואימתי חזרתן [ח]משישברו את פגמיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפי' במדבר נמי לא עבדי סוחרי שביעית אלו שנושאין ונותנין בפירות שביעית ואימתי חזרתן [ט]משתגיע שביעית אחרת ויבדלו וא"ר נחמיה לא חזרת דברים בלבד אמרו אלא חזרת ממון כיצד [י]אומר אני פלוני בר פלוני כינסתי מאתים זוז בפירות שביעית והרי הן נתונין במתנה לעניים קתני מיהת בהמה בשלמא למאן דאמר אי תקדמיה יונך ליון היינו דמשכחת לה בהמה אלא למ"ד ארא בהמה בת הכי היא אין בשור הבר וכמאן דאמר שור הבר מין בהמה הוא דתנן [כ]שור [ל]הבר מין בהמה הוא רבי יוסי אומר מין חיה תנא הוסיפו עליהן [מ]הגזלנין [נ]והחמסנין גזלן דאורייתא הוא לא נצרכא [ס]אלא למציאת חרש שוטה וקטן מעיקרא סבור מציאת חרש שוטה וקטן לא שכיחא אי נמי מפני דרכי שלום בעלמא כיון דחזו דסוף סוף ממונא הוא דקא שקלי פסלינהו רבנן החמסנין מעיקרא סבור דמי קא יהיב אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן תנא עוד הוסיפו עליהן [ע]הרועים [פ]הגבאין [צ]והמוכסין רועים מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא מכווני ושדו לכתחילה גזרו בהו רבנן: הגבאין והמוכסין: מעיקרא סבור מאי דקיץ להו קא שקלי כיון דחזו דקא [ק]שקלי יתירא פסלינהו אמר רבא [ר]רועה שאמרו אחד רועה בהמה דקה [ש]ואחד רועה בהמה גסה ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רועה בהמה דקה בא"י פסולין בחוצה לארץ כשרין רועה בהמה גסה אפילו בא"י כשרין ההוא [ת]במגדלים איתמר ה"נ מסתברא מדקתני [א]נאמנין עלי שלשה רועי בקר מאי לאו לעדות לא לדינא דיקא נמי דקתני שלשה רועי בקר ואי לעדות שלשה למה לי ואלא מאי לדינא מאי איריא שלשה רועי בקר [ב]כל בי תלתא דלא גמרי דינא נמי הכי קאמר אפילו הני דלא שכיחי ביישוב א"ר יהודה [ג]סתם [ד]רועה פסול [ה]סתם גבאי כשר [ו]אבוה דר' זירא עבד גביותא תליסר שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן א"ל [1]לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי אינשי דמתא אמר ריש נהרא אתא למתא והאידנא נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא

ומיגנזו

רש"י

קים לי בנפשאי. ולא היתה ספיקא בידו וטעות הוא וכי אתני אדעתא דהוא נלא אתני ולא גמר ולא אקני אבל תולה בדעת יונו ספיקא הוא בידו מי נלא ואפ"ה אתני מספיקא הלכך גמר ומקני: **בנקשא תליא מילתא.** שיש לו דפין של עץ (מנקשין) זו לזו והיונה שומעת קולן ומכרת שבעלה מזרזה וממהרת לעוף: ה"ג **אנא ידענא בנקשא טפי: נקשא.** הכאה זו על זו: **פספסין.** שברי עלים והן מרלי"ש בלע"ז: **אפילו קליפי אגוזים.** שאין עשויין לכך ואקראי בעלמא הוא: **דאפילו לנכרי.** שישתכח שם ריבית מפיהם דתו ולאי לא הדרי לקלקולייהו: **שממרים את היונים.** מרגיזים אותן זה על זה להלחם: **אפילו בהמה וחיה.** דלאו מילתא דשכיחא הוא: **פגמיהן.** אלו דפין שמזרזים בהן: **אפילו במדבר.** דלא שכיחי יונים דיישוב. והאי פירושא ללישנא דארא נקיט ליה ולא מגופא דברייתא היא. וללישנא דאי תקדמה יונך ליון איכא לפרושי (א) חזרה גמורה דהא אפילו בחנם נמי לא עבדו כדפרישית[י] גבי קוביא: **ויבדלו.** שלא ישאו ויתנו בפירותיהן ויפקרו גנותיהן לעניים: **לא חזרת דברים.** לומר לא נוסיף עוד אלא חזרה הנכרת שיפזרו פירות שביעית שבגנותיהן לעניים: **היינו דמשכחת לה בהמה.** דאפשר שמלמדה לרוץ כשתשמע קולו: **בת הכי היא.** שתביא בהמות הבר לביתה עמה והלא ירדפוה החיות: **שור הבר.** דומה לחיה ואם מגדלו בביתו הולך למדברות ומטעה החיות לבא אחריו ויש כאן גזל מפני דרכי שלום שמביא אותן מן הביברין. והא דקרי ליה בהמה כמאן דאמר מין בהמה הוא ופלוגתייהו לענין התרת חלבו וכיסוי הדם: **חמסן** יהיב דמי אלא שאין רצון הבעלים למכור: **דאורייתא הוא.** אל תשת רשע עד[כ]. ובמסכת גיטין (דף נט:) תנן מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום שלא יתקוטטו אביו או קרוביו: **סוף סוף ממונא שקלי.** ועברי אתקנתא דרבנן מחמת חימוד ממון: **פסלינהו.** דחשידי למשקל אגרא ולאסהודי שקרא: **כיון דחזו דחטפי.** ושקלי כלומר דאפי' דמי קא יהבי אתי לידי גזלנות כלומר שהיה קשה לבעלים למכור ובעל כרחן חוטפין וזורקין המעות לפניהם: **גבאין.** ממונין שהעמידן המלך[ל] לגבות מס ומנת המלך וכרגא וארנונא מישראל חביריהם: **אקראי בעלמא.** מה שהבהמה נכנסת לשדות של אחרים ורועה אקראי הוא ואין הרועה מתכוין לכך: **יתירתא.** יותר מן הקצבה: **בארץ ישראל.** אמירי טפי משום ישוב ארץ ישראל: **מגדלין איתמר.** שמגדלין אותם בבתיהם ואפי' הכי בארץ ישראל פסולין מגדלי בהמה דקה דעבידא דמשמטא ורהטא לתוך השדות אבל גסה לא משתמטא ואפשר לנוטרה אבל רועה שמרען בחוץ באפר של ישוב אפי' בהמה גסה פסול שנכנסת בשדה של אחרים: **ה"נ מסתברא.** דרועה בהמה גסה פסול: **נאמנין עלי שלשה רועי בקר.** מכלל דאי לא קבלינהו עליה לא מהימני: **לא לדינא.** דלדינא מודינא דפסולין משום דלא גמירי דינא: **דלא שכיחי בישוב.** ולא ראו ולא שמעו עסקי דין בין אדם לחבירו אי קבלינהו עלויה לא מצי למיהדר: **סתם רועה.** דאכתי לא חזינן דעיילו בהמותיו בשדות אחרות: **סתם גבאי כשר.** עד דשמעינן ביה דשקיל יתירתא: **כי הוה אתי.** אבוה דר' זירא: **רבנן.** מיושבי העיר: **אמר לך עמי בא בחדריך.** דלא נחזינהו[מ] בך ריש נהרא שהוא שר העיר ורואה שרבים יושבי העיר ושואל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם המס ומדחה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי לגבות: **נכים אבא לפום ברא.** ישחוט את האב לפני הבן. כלומר יגבה מהן ממון: [נ]**מיגנזו.** מתחבאין:

אוספין

תוספות

אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים ארא א"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דתקדמיה יונך ליון:

מעיקרא סבור דמי קיהיב. וא"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל וא"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מליעא (דף ה:) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הם טועים דלא תחמוד הוו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חוששין אם יתפייסו פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' בהמה דקה אסור לגדל אפי' בבית משום ישוב ארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בבית ולא גזרו בה חכמים משום דצריך לחרישה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה וא"ת והא מתניתין היא במרובה (ב"ק דף עט: ושם) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מהתם הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דקיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיבוש יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פ"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהחזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הם עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלקולם:

משרכו

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:
כב ב מיי' שם פי"ב הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' ל:
כג ג מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף כט:
כד ד מיי' שם פי"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעי' טו:
כה ה מיי' שם פי"ב הלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף לא:
כו ו ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף לב:
כז ח מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יא סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פ סעיף ג:
כח ט י כ ל מיי' פי"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יג:
כט מ נ ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג יד:
ל ע מיי' שם הלכה ד:
פ [טוש"ע ח"מ סי' ג סעי' א]:
לא צ מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יג:
לב ק מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

◆

תורה אור השלם

1. לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם: ישעיהו כו כ

◆

רבינו חננאל

אוזיף בריבית וחד אשהיד לדידי אוזפן בריבית פסליה רבא לבר ביניתוס. ואקשינן והא רבא הוא דאמר לווה בריבית פסול לעדות ואיך פסליה רבא לבר ביניתוס על פי עד אחד פסול רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד ושנינן הני מילי במשהדי עליה סהדי דלווה בריבית אבל בהודאתו הוא כי לוה בריבית לא וזהו שאמר רבא לטעמיה דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וכבר פירשנוהו בפ"א. ההוא טבחא דנפיק טריפתא מתותיה ידיה פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזייה וטופריה סבר לאכשוריה כלומר חזר בתשובה א"ל רבא דלמא איערומי מערים אין לו תקנה אלא עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה או שיוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו אי עביד כי האי גוונא מכשירין אותו: **ומפריחי** יונים הכא תרגימו אי תקדמיה יונך ליוני פי' מתנין ביניהם כל מי שתקדים יונתו ליונת חבירו יטול מחבירו כך וכך ומפריחין אותן שניהן בבת אחת ומנקשין אחריהן והקודם נוטל בעליו מחבירו מה שהיה בינידהן ר' חמא בר הושעיא אמר ארא. פי' ארא קושרין חוט ארוך בעוף ומפריחין אותו בגג ומצפצפין ומתקבצין סביבותיו עופות של בני אדם מן שובכין אחרים וכיון שמתקבצין פורשט רשת ונוטלן וזהו שבשא א]. והכא תרגימו אמר כי האי גוונא לאו גזלן הוא מפני דרכי שלום הוא ומאן דאמר אם הקדמיה יונך ליון היינו משחק בקוביא אין הכי נמי מיהו משחק בקוביא הוא תולה בדעת עצמו וסבר קים ליה בנפשאי דאנא ידענא לשחק בקוביא טפי מיניה לפיכך לא גמר ומקני אבל תולה בדעה יונתו אימר גמר ומקני כי ומותבינן על מאן דאמר ארא מהא דתניא מפריחי יונים אלו שממרין את היונים ולא יונים בלבד אמרו אלא בהמה חיה ועוף בשלמא למאן דאמר אם הקדמיה יונך ליון היינו דמשכחת לה אפילו בהמה. אלא למאן דאמר ארא בהמה בת ארא היא ושנינן אין בשור הבר כלומר כי הוא נוער במרבורה וכשיגעה מתקבצין אצלו וכמאן דאמר

רבינו חננאל (המשך)

שור הבר מין בהמה הוא דתנן שור הבר מין בהמה הוא ר' יוסי אומר מין חיה: תניא משחק בקוביא שאמרו אלו המשחקין בפספסין. ולא פספסין בלבד אמרו אלא קליפי אגוזים או קליפי רמונים ואימתי חזרתן משישברו פספסיהן ויחזרו חזרה גמורה ואפילו בחנם נמי לא עבדי: **מלוי** בריבית אחד המלוה וא' הלוה ואימתי חזרתן משיקרעו שטרותיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפילו לנכרים נמי לא מוזפי ברבית. מפריחי יונים אלו שממרין היונים ולא יונים בלבד אמרו אלא אפילו בהמה וחיה ועוף ואימתי חזרתן משישברו פגמיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה. דאפילו במדבר לא עבדי פי' פגמיהן הכלים שצדין בהן. סוחרי שביעית אלו שנושאין ונותנין בפירות שביעית ואימתי חזרתן משתגיע שביעית אחרת ויבדקו בחזרת ממון ולא בחזרת דברים. כיצד אם אמר אני פלוני כנסתי מאתים זוז מפירות שביעית והרי הן במתנה לעניים. תנא הוסיפו בהן הגזלנין מציאת חרש וקטן אע"פ שהן מפני דרכי שלום כיון דסוף סוף ממונא שקלי מינייהו פסלינהו רבנן אבל גזלן גמור מדאורייתא הוא פסול. והחמסנין נמי אע"ג דיהבי דמי כיון דחזו רבנן דחטפי ושקלי מינייהו בעל כרחן פסלינהו רבנן. והרועים כיון דחזו להו דשקלי מן הורעים שבשדות בני אדם ושדו קמי בהמתייהו פסלינהו רבנן והני מילי רועה בהמה דידהו אבל רועה בהמה דעלמא לא חזקה אין אדם חוטא ולא לו כך מפורש בתחלת שניה אוחזין בטלית והגבאין והמוכסין כיון דחזי להו דשקלי יתירא ממאי דקייץ להו פסלינהו רבנן. אמר גאון זצ"ל הני מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממאי דקייץ להו פסלינהו רבנן דאי הכי היינו

א] עי' ערוך ערך ארא א' מ"ש בשם רב האי גאון

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ה ע"ש], ב) ר"ה לנכרים, ג) [פי' מלשון מורה כלומר מלמדין אותו לפרוח להקדים ליונים אחרים. ערוך ערך מר ד'], ד) חולין פ. כלאים פ"ח מ"ו, ה) שקלי יתירי ומשוי עני כעשירי כצ"ל. רש"ל, ו) [לעיל כד.], ז) ב"מ ה: [לקמן כו: ע"ש], ח) [עי' תו"ק כ:], ט) [צ"ל ומנקשן. רש"ל], י) [כדפרשי' רש"ש], כ) [שמות כג], ל) בס"א: מלך האומות, מ) [נ' לצ"ל ליחזו], נ) [שייך לעמ' הבא].

◆

גליון הש"ס

גמ' ואחד רועה בהמה גסה. עי' רשב"ם ב"ב דף קכ"ח ע"א ד"ה שלשה ולע"ג. אח"כ הראו לי בס' שושנים לדוד הביא קושיא זו בשם הכ"ד והוא כתב לתרץ דמתני' קודם שהוסיפו עליהם והרועים כשרים אבל רועי נאן היו פסולים דהתנא בא"י קאי. ולענ"ד אינו דהא בא"י פסולים לאסור לגדל משום ישובו של א"י והרשב"ם שם נקט דפסולים משום גזלנים וזהו גסה ודקה שוין:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דאפי' במדבר וכו' איכא לפרושי האי חזרה גמורה דאפי' בחנם כצ"ל:

◆

לעזי רש"י

מרלי"ש [מיריל"ש]. אסימונים מעץ.

◆

מוסף רש"י

סתם רועה. אפילו לא הועד עליו שגזל, פסול. לעדות דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים (ב"מ ה:).